

16.01.2024

Asia/4

§ 4

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta (VANUPO) 2024–2027

HEL 2023-016114 T 00 01 06

Lausunto

Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta antoi lausuntokierroksella olevasta valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta seuraavan lausunnon:

Yleishuomioita nyt lausuntokierrokselta olevasta ohjelmasta

Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan lausuttavan oleva valtion nuorisotyön ja nuorisopolitiikan ohjelma ei sisällä riittävän selkeitä linjauksia ja valintoja, jotta se pystyisi ohjaamaan valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan kehitystä seuraavina vuosina. Ohjelma kokoaa yhteen eri hallinnonalojen toimia, mutta ei luo yhtenäistä kokonaiskuvaa kehittämisen suunnista

Valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa ei riittävästi oteta huomioon kaupunkien tarpeita ja alueellisia erityispiirteitä. Kaupunkien koot ja nuorten määrän kehitys eri alueilla tulisi huomioida suunnitelmassa ja sen pohjalta myöhemmin jaettavassa rahoituksessa paremmin. Helsinki poikkeaa usealla tavalla muista Suomen kaupungeista ja kunnista. Nuorten tarpeet ovat erilaisia, kun puhutaan kasvukeskuksista ja segregaatioltaan sekä maahanmuutolta erilaisista kunnista. Nuoret ovat moninainen ryhmä, jolla on eri tarpeita niin kaupunkien sisällä kuin kaupunkien ja kuntien välillä. Erityisesti polarisaation ja segregatian keskittymistä tulisi tarkastella ja kohdentaa toimia sen ehkäisyyn selkeämmin.

Vihapuheeseen sekä nuorten rikoksilla oireilevaan käytökseen tulisi panostaa nykyisen hallitusohjelman aikana. Tiedolla johtaminen ja vankka tutkimusnäyttö sekä hyvien käytäntöjen löytäminen on erityisen tärkeää. On myös tärkeää, että nuorista puhutaan kunnioittavasti, samalla kuin olemassa oleviin ongelmiin etsitään ratkaisua.

Nuorten päihteiden käyttöön ja erityisesti nikotiinituotteiden ja sähkösavukkeiden käyttöön tulisi puuttua myös nuorisotyön keinoin. Suomi on johtava huumekuolemien maa, ja huumekuolemat ovat yhä aivan liian yleinen nuorten kuolinsyy.

Kohti koordinoitua ja monialaista nuorisopolitiikkaa

Nuorisopolitiikan koordinoiminen on pitkäaikainen tavoite, joka on näkynyt sekä aikaisemmissa VANUPO- että LANUKE-ohjelmissa. Nuorisopolitiikan koordinoiminen ja strategisuus tulisi olla alkavalla hallituskaudella vahvemmin fokuksessa niin, että valtionhallinnossa katsottaisiin nuorisopolitiikan uudelleen organisoimista, jotta tavoitteessa päästäisiin konkreettisesti vihdoin eteenpäin. Yksi tällainen kokeilu voisi olla nuorisopolitiikan keskittäminen valtioneuvoston kansliaan tai vaihtoehtoisesti entistäkin selkeämmin opetus- ja kulttuuriministeriöön, josta johdettaisiin ministeriöiden poikkihallinnollista nuorisopolitiikkaa ja valvottaisiin sen tuloksellisuutta.

Nuorisopolitiikan tulee pohjautua tutkittuun tietoon. Valtionhallinnossa on pitkään hyödynnetty varsinkin nuorisotutkimusverkoston tuottamia tutkimuksia, erityisesti nuorisobarometriä sekä lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimusta. Valtion nuorisoneuvoston vastatessa nuorisopolitiikan ja -tutkimuksen tuottamisesta sekä nuorisopolitiikan arvioinnista, olisi hyvä lisätä neuvoston tutkimus- ja arviointitoimintaa sekä neuvoston toiminnan tuloksellisuutta. Lisäksi valtionhallinnossa tulisi selvittää, miten neuvoston tuottamien arviointien tuloksia voisi ohjata käytännön kokeiluihin.

Valtionhallinnon tehtävä nuorisopolitiikassa on strateginen, lainsäädännöllinen ja tietoa tuottava. Lisäksi nuoria pyritään kuulemaan mm. valtion nuorisoneuvoston kautta sekä sisällyttämällä erilaisia osallisuusmuotoja nuorten kuulemisessa. Olisi kuitenkin hyvä, että valtio kokoaisi esimerkiksi raadin nuorista koulujen tai kunnallisen nuorisotyön kautta, jotta tavallisia nuoria kuultaisiin paremmin päätöksenteossa.

Kori 1 Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Tavoite 1 Nuori voi hyvin koulussa ja oppilaitoksessa

Tavoitteet ovat pääosin kannatettavia. Helsingin kaupunki huomauttaa, että tavoitteeseen sisältyy vain kuntien ja hyvinvointialueiden vastuulla olevia asioita. Lisäksi työnjaolliset asiat vaativat konkretisointia.

Tavoite 2: Jokaisella nuorella on pääsy mieluisaan harrastukseen matalla kynnyksellä

Etsivän harrastustoiminnan ja harrastuspolkujen edistäminen ovat kannatettavia tavoitteita. Valtion kannattaa panostaa tietopohjan vahvistamiseen, sillä harrastuksien tarjoaminen on kuntien ja harrastuksien järjestäjien tehtävä.

Harrastamisen tukemisessa tulee huomioida laajasti koko harrastamisen laaja kenttä, eikä korostaa ainoastaan kulttuurista harrastamista. Harrastaminen tukee hyvinvointia, jos sen sisältö koetaan turvalliseksi

ja mielekkääksi. Siksi etsivän harrastustoiminnan tulee kohdentua kaikkiin eri lajeihin. Etsivässä harrastustoiminnassa tulee keskittyä niihin perheisiin, joissa ei ole harrastamisen kulttuuria tai jotka kärsivät matalasta tulotasosta.

Tavoite 3: Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee

Liikuntaneuvonnan ja kulttuuriharrastuksiin ohjaaminen Ohjaamossa ovat hyviä lisäyksiä. Ohjaamo toimii hyvin, mutta toimintaa, johon nuoria ohjata, ei ole riittävästi.

Terveystieteiden, sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulainsäädännön uudistamiset ovat olennaisia nuoria koskevia uudistuksia. Myös sosiaaliturvan uudistaminen on tärkeä uudistus, jossa nuorten näkökulma tulee ottaa huomioon.

Lastensuojelulaissa tulee huomioida myös ns. hatkalaiset eli lastensuojelulaitoksista luvatta poistuvat nuoret. Näiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien nuorten tilanteen kohentamiseen tarvitaan käytäntöjen ja ohjeistusten uusimista sekä entistä selkeämpää työnjakoa.

SOTEPE:n osallistuminen nuorten aikuistumisen palveluihin on erittäin tärkeää ja varmistettava.

Kori II: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Tavoite 4: Nuorella on pääsy oikea-aikaisiin ja laadukkaisiin mielenterveyspalveluihin

Helsinki huomauttaa, että matalan kynnyksen palveluiden chatin ja walk-inin osalta ei ole ohjelmassa tarkennettu, onko vastuussa kunnat vai hyvinvointialueet.

Myös kulttuurilähetteen ja elintapaohjauksen osalta puuttuu tarkennus, minkä tahon odotetaan ottavan vastuu ohjaamisesta.

Tavoite 5: Mielekäs vapaa-ajan toiminta vahvistaa nuorten mielen hyvinvointia

Kirjaus ”Tiivistetään sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä yhteistyötä, jossa tunnustetaan interventioiden ja ohjauksen paikat” on erikoinen, sillä käytännön ohjaus tapahtuu mm. kunnissa. Tunnistamisessa kannattaa siis kysyä niiltä, jotka ohjausta tekevät.

Liikuntaan ja kulttuuriin ohjaaminen on sinänsä kannatettavaa, mutta jää epäselväksi, tuntee ministeriö toimintoja ja niiden määrää, eli onko ohjattavia toimintoja tarpeeksi.

Kori III: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Tavoite 6: Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon vahvistuvat

Kuten Helsingin kaupunki aikaisemmin huomautti, valtionhallinnossa tulisi huomioida ns. tavallisten nuorten kuuleminen osana päätöksentekoa. Paremman kuulemisen tavan etsiminen voitaisiin antaa esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta valtion nuorisoneuvostolle yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

Tavoite 7: Nuorten turvallisuuden tunne ja turvallisuus vahvistuvat

Helsingin kaupunki katsoo, että opetushenkilöstön painottaminen ei ole olennaisin kärki sinänsä tärkeän asian tarkastelussa. Helsingin kaupungilla on huoli siitä, onko valtion nuorisopolitiikassa liiaksi odotuksia pelkästään koulun mahdollisuuksiin ratkaista nuorten ongelmia.

Helsinki katsoo, että VANUPO:n ja OM:n nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen toimintaohjelman yhteensovittaminen on kannatettavaa. Helsinki on kuitenkin huolissaan puutteellisesta kaupunkipolitiikan ymmärtämisestä VANUPO:ssa. Myös VANUPO:ssa on ymmärrettävä esimerkiksi PK-seudun ja Turun olevan eri tilanteessa nuorten turvallisuuden kysymysten kanssa, kun muiden kuntien. Kaupungeissa huolta herättäviä nuorten tiivistyneitä kaveriporukoita pystytään tunnistamaan tietyillä alueilla. Konkreettisina panostuksina voitaisiin kokeilla alueellisia toimintatapoja, jossa keskitytään monialaisesti ja monitoimijaisesti alueella oleviin haasteisiin ja nuorten auttamiseen. Alueelliseen työhön tulisi osoittaa pysyviä resursseja, jotta työskentely esimerkiksi väkivallalla ja rikoksilla oireilevien nuorten ryhmien sekä yksilöiden kanssa voidaan turvata.

Ankkuri-toiminta on hyvä malli, jota tulee jatkaa. Samalla tulee vahvistaa nuorisotyön roolia ankkurityössä. Lisäksi tulee ratkaista tietosuojan liittyviä haasteita; ankkurin yhteistoiminta sotien ja psykiatrisen sairanhoidon kanssa on haaste, sillä nuorisotyössä ei voida osallistua asiakasvalintaan, jolloin nuoriso-ohjaajia ei saada nuoren tueksi ilman vanhempien erillistä lupaa. Tällöin nuorelta jää mahdollisuus saada myös nuorisoyöllistä tukea ongelmiinsa ja päästä myös nuorisotyön piiriin.

Tavoite 8: Yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja resilienssiä nuorten elämässä tuetaan

Nuorten resilienssin vahvistaminen ei ole pelkästään yhteisöllisyyskysymys. Nuoren psyykkisen joustavuuden kehittyminen vaatii pidempiaikaisia kasvatukseen liittyviä toimia.

Helsingin kaupunki huomauttaa, että suurin osa tehtävistä on kuntien vastuulla. Olennaista on hyvän kuntatalouden tukeminen, jotta tavoitteisiin voidaan päästä.

NUORISOTYÖN JA -TOIMINNAN TUKEMISEN LINJAUKSET

Helsinki huomauttaa, että Etelä-Suomen aluekoordinaatio ei toteudu tällä hetkellä.

Kunnallinen perusnuorisotyö

Helsingin kaupunki huomauttaa, että jo otsikko on virheellinen; pitäisi puhua kunnallisesta nuorisotyöstä, ei ”perusnuorisotyöstä”. Kunnat tekevät monipuolista nuorisotyötä eri muodoissa, sekä erilaista kohdennettua nuorisotyötä.

Mikäli OKM haluaa vahvistaa kunnallista nuorisotyötä, sen on kuultava kuntia sekä hahmotettava paremmin kunnallisen nuorisotyön toimintaa. OKM:n täytyy vahvistaa myös omaa kaupunkipoliittista osaamistaan, jotta nuorisotyön kehittäminen on mahdollista.

Kunnallisessa nuorisotyössä on myös ymmärrettävä, että nuorisotyö vaatii resursseja; esimerkiksi kohdennettu nuorisotyö vaatii rauhallista nuorisotyön ammattilaisten läsnäoloa nuorille, eikä nuorisotyötä voi lähestyä pelkästään resurssitehokkuuden kannalta. Nuorisotyön myötä nuorille on tarjolla turvallisia aikuisia, ja kuntataloudessa tulisi turvata, että ammattilaisia on tarpeeksi nuoria kohden.

Helsinki katsoo, että ohjelmassa esitetyt laatutavoitteet ovat sinänsä hyviä. NuoDo-dokumentaatiojärjestelmän nostaminen esiin velvoittavana on kuitenkin ongelmallista: itse järjestelmä ei tällä hetkellä vastaa isompien kuntien tarpeita.

Lisäksi Helsinki toteaa, että ohjaus ja palveluverkostojen kehittäminen ja TE-muutos sekä hyvinvointialueiden työ vaativat vielä selkeämmän rakenteen toimiakseen.

PAINOPISTEET NUORISOALAN VALTAKUNNALLISTEN OSAAMISKESKUSTEN VALTIONAPUKELPOISUUDEN HYVÄKSYMISELLE

16.01.2024

Asia/4

Yleinen huomio on, ettei ohjelman luonnos kuvaa riittävän konkreettisesti tavalla sitä, minkälaiseen toimintaan ja minkälaisia osaamiskeskuksia ohjelman perusteella ollaan valmiita tukemaan. Tavoitteiden yleisluontoisuus jättää jatkovalmistelun liian avoimeksi.

Nuorten hyvinvoinnin edistäminen nuorisotyön keinoin

Helsinki toteaa, että VANUPO:n kirjaus tällaisenaan ei avaa konkreettisesti, millaisia nuorisotyöllisiä menetelmiä tarkalleen aiotaan korostaa ja vahvistaa.

Nuorten hyvinvointityön johtamisen tuki

Helsinki toteaa, että VANUPO:n kirjaus tällaisenaan ei ole tarpeeksi konkreettinen.

SUOMEN KANSALLISET TAVOITTEET NUORISOALAN EUROOPPALAISILLE JA KANSAINVÄLISELLE TOIMINNALLE

Helsinki toteaa, että tavoite laajentaa Erasmus+ ja solidaarisuusjoukkoja on hyvä asia. Suomen nuorisotyön kärjet ovat hyviä. Helsinki kuitenkin toteaa, että yhdenvertaisuus tulisi nostaa yhdeksi kärjeksi, niin tärkeä aihe se on suurelle osalle nuorista useiden eri tietolähteiden perusteella.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta tarkasti pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Esittelijä

nuorisoasiainjohtaja
Mikko Vatka

Lisätiedot

Martti Rasa, erityissuunnittelija, puhelin: 09 310 28748
martti.rasa(a)hel.fi

Liitteet

1 Lausuntopyyntö 20.12.2023, liite, VANUPO 2024-2027, fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on pyytänyt kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalta lausuntoa kaupunginhallitukselle Valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta (VANUPO) 2024-2027 16.1.2024 mennessä. Lausuntoa ei aikataulusyistä voi panna pöydälle.

Asiasta on pyydetty lausuntoa myös kasvatus- ja koulutuslautakunnalta.

Esittelijä

nuorisoasiainjohtaja
Mikko Vatka

Lisätiedot

Martti Rasa, erityissuunnittelija, puhelin: 09 310 28748
martti.rasa(a)hel.fi

Liitteet

1 Lausuntopyyntö 20.12.2023, liite, VANUPO 2024-2027, fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano